

XITOIY TILI TA'LIMIDA TANDEM TARJIMA METODIDAN FOYDALANISH

Shasaidova Lola Shamaksudovna
O'zDJTU, PhD

Tilni kommunikativ yondashuv asosida o'rgatish davrida, tarjima ta'limning ajralmas qismi sifatida e'tirof etiladi. Shuning uchun pedagogik amaliyotda tarjimaning turli samarali usullaridan foydalanishni taqozo etmoqda. Bu usullardan biri, o'rganilayotgan tilning til sohiblari bilan bevosita muloqotda o'rganishni nazarda tutuvchi tandem tarjima metodidir.

Tandem atamasi ingliz tilidan olingan bo'lib, birin-ketin joylashtirish, ya'ni bir hil mashinalar yoki ularning qismlarini birin-ketin, bir chiziq bo'ylab joylashtirish ma'nolarini anglatadi. Chet tilini o'qitishda Tandem metodi – turli tillarda so'zlashuvchi ikki kishining juftlik bilan ishlash orqali tilni o'rganishiga qaratilgan. Masalan, xitoy tilini o'zbek tilida so'zlashuvchi o'zbek tilini o'rganayotgan xitoylik bilan tandemda ya'ni hamkorlikda o'rganishi tushuniladi.

Tandem usuli 20-asrning 60-yillarida Germaniyada nemis-fransuz talabalari hamkorligidagi ta'lim asosida shakllangan. Tandem ta'lim atamasi esa 1971-yilda Yevropada paydo bo'lib, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatuvchi til markazlarida keng qo'llanila boshladi. Keyinchalik, Yevropa universitetlarida birinchi tandem kurslari paydo bo'ldi. 1992–1994-yillarda Internetda xalqaro tandem tarmog'ini yaratish bo'yicha ishlar boshlandi.

Ayni paytda turli universitetlarda ko'plab tandem markazlari, shuningdek, Internet saytlari mavjud bo'lib, chet tillarini o'rganishda tandem juftliklarini yaratish uchun barcha zarur sharoitlar yaratilgan. Buning uchun talabalar Tandem Internet ilovasidan ro'yxatdan o'tishlari, bu jarayonda o'z qiziqishlari, sevimli mashg'ulotlari, tilni o'rganish maqsadlari va ideal tandem hamkori haqida yozishlari kerak. Foydalanuvchilar bir-birlari bilan matnli va ovozli xabarlar orqali muloqot qilishlari, audio va video qo'ng'iroqlarni amalga oshirishlari mumkin. Ilova foydalanuvchilarning shahsiy manfaatlari kafolatlangan bo'lib, hamjamiyatda tijorat takliflari, mahsulotlar, xizmatlar yoki ijtimoiy tarmoqlarni reklama qilish taqiqlanadi. Bugungi kunga kelib, Tandem til almashishi uchun xizmat qiladigan eng yirik hamjamiyatga aylandi.

Ma'lumki lisoniy va madaniyatlararo muloqot kompetentsiyasi e-tandemga o'xshash, ammo kamroq chegaralangan onlayn chat vositasida muloqot qilish orqali ham rivojlanadi. Tabiiyki, ifoda shakllarini ekvivalentini lisoniy va madaniyatlararo qiyoslash, ko'pincha yuqoridagi faoliyat natijasida yuzaga keladi va bu o'z navbatida tarjima qobiliyatini rivojlantirishda juda mos keladi. Biroq, asosi ikki tomonlama tarjima faoliyatidan iborat "Tandem tarjima" yoki "Tandem ta'lim"ga asosiy e'tibor qaratilgan tadqiqotlar barmoq bilan sanarli.

Tandem tarjima bo'yicha Avstraliya tajribasini kuzatadigan bo'lsak, Avstraliya mintaqaviy universiteti xitoy mutaxassisligi dual ta'lim (DE) ya'ni kampus va masofaviy ta'lim yo'nalishi 3/4-kurs talabalari uchun ishlab chiqilgan. O'quv rejasi 3ta parallel olib boriluvchi qismdan iborat bo'lib, birinchidan, xitoy va ingliz tillari tarjimasidagi muammolar, tarjima qilish texnikasi bo'yicha haftalik darslarni o'qish,

muhoqama qilish va jumlarlar darajasidagi mashqlarni o'z ichiga oladi. Ikkinchidan, bir abzas yoki undan kattaroq bo'lgan hajmdagi autentik matnlarni tarjima qilish mashqlarini, individual va onlayn tandem tarjima topshiriqlarini qamrab oladi. Har bir tarjimaga refleksif sharhlar talab qilinadi. Uchinchidan, tarjima manbalari tekshiriladi va baholanadi. U onlayn ta'limni boshqarish tizimi (LMS) orqali talabalarga taqdim etilgan. Bunda talabalar xitoy tilida so'zlashuvchi L1 guruh va xitoy tili o'rganuvchi L2 guruhga bo'linib, juftlikda onlayn amaliyot olib boradilar. Har bir juftlik bitta mavzuli matnlar to'plamini tanlaydi. Har bir to'plam har bir tilda bittadan, 275 belgili ikkita matndan iborat. Mavzu doirasidagi matnlarni asosan jurnalistika veb-saytlaridan olinadi. Tarjima jarayonida juftliklar LMSda taqdim etilgan maxsus onlayn makonda sinxron suhbat rejimi va asinxron muhoqama rejimdan foydalanishlari kerak. Bu 2 rejimda ham hamkorlikdagi faoliyat natijasini yozuv shaklida qoldirish mumkin. Har bir talaba o'z tarjimasini veb sahifa bo'limga joylashtiradi va individual sharh qoldirishi kerak bo'ladi.

Tandem tarjimasini baholashda vazifalarni bajarish ta'lim maqsadini amalga oshirishga qaratilishi, ya'ni natijaga emas, ko'proq jarayonga e'tibor qaratilishi inobatga olinadi. Bunda quyidagi vazifalarni bajarilishi talab qilinadi: qo'shma tarjimalar taqdim etish; har bir juftlikda muhoqama va hamkorlikda suhbat yoki munozaralarni aks ettiruvchi forum maydonlarida sharhlar taqdim etish va h.k.

Har bir sharh to'rtta mezon bo'yicha baholanadi: tarjima talablarga muvofiqligi; munozarada qatnashganligi va hamkorlik isboti; kommunikativ va madaniyatlararo muloqot natijalari; tarjima jarayoni va tushunchalarga havolalar. Bunda qo'shma tarjimalar baholanmaydi, lekin boshqa bosqichlarda individual yozma tarjimalar topshirishlari kerak bo'ladi.